

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “วิธีการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทยพวนในอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี” ศึกษาประเด็นในการศึกษาที่สำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติและวิถีชีวิตของชาวไทยพวนในอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการในการสืบทอดวิถีชีวิตของชาวไทยพวนในอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ประวัติและวิถีชีวิตของชาวไทยพวนอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี

ประวัติความเป็นมาของชาวไทยพวนอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี สันนิษฐานว่าชาวไทยพวนได้มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอบ้านฝือนั้นอพยพมาจาก 3 แหล่ง คือ กลุ่มที่ 1 สันนิษฐานว่า อพยพมาจากบริเวณเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งการอพยพครั้งนี้สันนิษฐานว่า มีขุนจางวางและกลุ่มได้มาที่บ้านฝือ แล้วพบว่าบริเวณนี้มีดินอุดมสมบูรณ์ เป็นทำเลที่ดี มีภูมิประเทศที่เหมาะสมจะตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม มีที่ดอนที่สามารถสร้างบ้านเรือนได้ จึงตั้งบ้านเรือนยังบริเวณดังกล่าว กลุ่มที่ 2 อพยพมาจากจังหวัดหนองคาย สันนิษฐานว่าน่าจะอพยพมาตั้งแต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และกลุ่มที่ 3 อพยพมาจากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การอพยพในครั้งนี้สันนิษฐานว่า มีขุนหมื่นศรีรัตนไตรเวช และพวกได้อพยพตามกันมาเรื่อยๆ จนได้มาพบกับกลุ่มของขุนจางวางที่อาศัยอยู่ที่บริเวณป่าฝือ หลังจากการอพยพเข้ามาแล้ว ได้กระจายตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยในอำเภอบ้านฝือ จากนั้นได้เริ่มมีการสร้างที่ทำกินและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ตามความถนัดของกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมาเมื่อมีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านฝือเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการขยายหมู่บ้านออกไป

วิถีชีวิตของชาวไทยพวนในอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี ไทยพวนเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และบางวัฒนธรรมยังสามารถอนุรักษ์และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ขณะที่บางวัฒนธรรมได้มีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ซึ่งวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตที่เด่นๆ ของไทยพวนที่สามารถอนุรักษ์ไว้มี 5

ประเภท คือ **ด้านอาหาร** อาหารของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือมีลักษณะคล้ายคลึงกับคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทุกอย่าง ซึ่งอาหารที่มักมีอยู่ประจำทุกครัวเรือน คือ ปลาาร้า และอาหารคาวที่โดดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน คือ “ป่น” และ “แจ่ว” เป็นอาหารหลัก ส่วนข้าวเหนียวนั้นนอกจากชาวไทยพวนจะรับประทานเป็นอาหารหลักเช่นเดียวกับคนอีสานแล้ว ยังนิยมนำข้าวเหนียวมาตัดแปลงเป็นอาหารหวานด้วย ส่วนอาหารหวานที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ ข้าววงโค โดยในสมัยโบราณมักทำเฉพาะในช่วงหลังสงกรานต์

ด้านภาษา ภาษาพวนเป็นภาษาในตระกูลไท-กะได ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาไทย-ลาว และมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาลาว ขณะเดียวกันภาษาพวนยังเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นแตกต่างจากภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาพูดที่มีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากลีลาหรือสำเนียงของเสียงที่เปล่งออกมาขึ้นลงไม่เหมือนภาษาอื่น ขณะที่ด้านการแต่งกายของไทยพวนในอดีต มักจะใช้เพียงผ้าคาดอกแทนการสวมเสื้อ และจะนุ่งชิ้นดินจกหรือชิ้นสี่พื้นแทรกหลายขวาง บางท้องถิ่นนุ่งชิ้นมัดหมี่ ส่วนผู้ชายนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำใส่เสื้อสีดำ ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือคาดเอว

ด้านศิลปะการแสดง การแสดงของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือจะมีการแสดงที่หลากหลาย แต่ที่โดดเด่น คือ การร้องลำพวนหรือเรียกว่า การขับลำพวน ที่มีการประดิษฐ์ขึ้นเอง เช่น บักกะโตตโต้ง บักกะจับปี (พิณ) แคน กลอง กั๊ปกั๊ม ฉิ่ง ฉาบ เครื่องเคาะจังหวะที่ทำจากกะลามะพร้าว ฯลฯ โดยแต่เดิมการขับลำพวนเป็นแบบช้าเพียงอย่างเดียวตามต้นฉบับเดิมที่มาจากเชียงขวาง แต่ในปัจจุบันมีการประยุกต์เป็นการลำพวนแบบเร็วเพื่อความสนุกสนาน ส่วนด้าน **ประเพณี** ของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ ถ้าพิจารณาให้ดีจะมีความคล้ายคลึงกับประเพณีของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะประเพณีฮีต 12 แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละเดือน ขณะเดียวกันชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือยังได้มีการสืบทอดประเพณีของตนเองมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่สำคัญคือ **ประเพณีสู่ขวัญ** ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของชาวไทยอีสานด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่สำคัญที่ชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือให้ความสำคัญและยังปฏิบัติอยู่จนปัจจุบันคือ **ประเพณีกำฟ้า** อันเป็นความเชื่อของชาวไทยพวนในทุกพื้นที่ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ **พิธีกำดิน** เป็นอีกหนึ่งพิธีที่ชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือยังคงปฏิบัติอยู่ โดยจะทำกันในเดือน 3 ขึ้น 9 ค่ำ และ **พิธีเลี้ยงปู่ตา** อันเป็นประเพณีที่ชาวไทยพวนมีความเชื่อดีคล้ายกับคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเชื่อว่าปู่ตาจะเป็นผู้ดูแลรักษาลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

ประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่วนมาจากการเชื่อของชาวไทยพวนที่ส่วนหนึ่งมาจากการนับถือผี บรรพบุรุษและสิ่งที่ไม่มองเห็น เหล่านี้ได้กลายเป็นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาว

ไทยพวน อำเภอบ้านผือ ที่สำคัญชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือยังได้พยายามอนุรักษ์และรื้อฟื้น วัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ให้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

1.2 วิธีการในการสืบทอดวิถีชีวิตของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเองเช่นเดียวกับอีก หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ความแตกต่างคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถ รักษาและสืบทอดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองได้ค่อนข้างดี โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอบ้านผือ ซึ่งวิธีการในการสืบทอดวิถีชีวิตของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือนั้น จากการศึกษา พบว่า

1. การรวมกลุ่มเป็นชมรมที่เข้มแข็ง ไทยพวนมีการรวมกลุ่มเป็นชมรมเพื่อทำ กิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน กลุ่มหรือชมรมไทยพวนจัดว่าเป็นชมรมที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ โดยมีการ รวมเป็นชมรมทั้งในระดับประเทศและระดับชุมชน ซึ่งในระดับประเทศได้ร่วมกันจัดตั้ง “ชมรม ไทยพวนแห่งประเทศไทย” ขึ้น และระดับชุมชนได้มีการจัดตั้งชมรมไทยพวน อำเภอบ้านผือ โดยตั้งขึ้นมาเมื่อปี 2518 มีเจ้าอาวาสวัดลุมพลีวัน คือ พระอธิการอดุลย์ อธิปปัญโญ เป็นที่ปรึกษา ชมรม มีนายบุญถม เจริญชนม์ เป็นประธานชมรมไทยพวน

2. การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ โดยพิพิธภัณฑ์ไทยพวนอำเภอบ้านผือนั้นกลายเป็นแหล่ง เรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยพวนที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง และยังได้รับการมาเยี่ยมชมเพื่อ ศึกษาหาความรู้จากทั้งนักเรียน นักศึกษาและประชาชนอย่างมาก

3. การจัดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยพวน ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุดรธานี ด้วยการนำวิถีชีวิตของชาวไทยพวนมาจัดทำเป็น หลักสูตรท้องถิ่นตามที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดขึ้น โดยมีการสอนมาตั้งแต่ปี 2546 การจัดหลักสูตรมีการสอนด้วยกัน 3 วิชา คือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภาษาพวน และ นาฏศิลป์พวน

4. การรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์การทอผ้าแบบไทยพวน เรียกว่า กลุ่มทอผ้าไทยพวน กลุ่ม นี้มีหน้าที่ในการสร้างสรรค์ผ้าทออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน ที่สำคัญยังได้มีการสร้าง จุดเด่นในเรื่องของการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ขณะเดียวกันยังได้มีการคิดค้นผ้าทอเพื่อเป็น เอกลักษณ์ของชาวไทยพวนอำเภอบ้านผือ คือ ผ้าชะม้ายี่โป่มงคล 9 สี

5. การเผยแพร่ในรูปแบบของสื่อ ชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือมีการเผยแพร่เรื่องราวของ ตนเองผ่านทางสื่อในรูปแบบต่างๆ ทั้งสื่อที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์

จะเห็นได้ว่าชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ ได้พยายามในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ในหลายรูปแบบ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งชมรม เนื่องจากชมรมที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นกำลังที่เข้มแข็งอย่างมากในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนให้คงอยู่สืบไป

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบมีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ประวัติและวิถีชีวิตของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือที่ได้มีการอพยพเข้ามาอยู่ในหลายช่วงเวลา และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน ขณะเดียวกันยังมีการนำวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองมาพัฒนาและปรับปรุงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาชุมชน โดยถ้าต้องการศึกษาชุมชนไทยพวนก็ควรศึกษาสิ่งที่มีชุมชนมี และถ้าจะพัฒนาชุมชนก็ไม่ควรดำเนินไปในทิศทางที่สลายการดำรงอยู่ของชุมชนแบบดั้งเดิม ดังนั้นจึงต้องควรมีการศึกษาประวัติความเป็นมาและการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างละเอียดเพื่อความพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ส่วนวิถีชีวิตของชาวไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า สังคมของชาวไทยพวนได้มีการสร้างสัญลักษณ์หรือวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของกลุ่มชนขึ้นมาให้มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ที่มองว่า ระบบสังคมหนึ่งๆ จะเป็นระเบียบได้ย่อมต้องมีการใช้ความหมายร่วมกันและใช้สัญลักษณ์ในการทำความเข้าใจกันและกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นใช้ในสังคมดังกล่าวอาจเป็นในรูปแบบของวิถีการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมประจำของกลุ่มก็ได้ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านผือเป็นส่วนหนึ่งที่ได้พยายามยึดหลักของวัฒนธรรมชุมชนไว้เพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนที่มีความสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการที่หลากหลาย แต่ตนเองไม่สามารถสนองความต้องการนั้นได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องเกิดการแลกเปลี่ยนไปมาทั้งสิ่งของและวัฒนธรรม โดยอาจมีการแลกเปลี่ยนและหิบบั้มกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านผือก็เช่นกัน ได้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับพื้นที่ที่ตนเองอาศัยอยู่จนเกิดการเรียนแบบทางวัฒนธรรมและเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม สุดท้ายกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มไปในที่สุด ขณะเดียวกันยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนสุดา สมบัติ ที่ศึกษาเรื่อง “ความเป็นพวน” ในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย เป็นการศึกษาการนิยามตัวตนของชาวพวน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่อพยพมาจากประเทศลาวกว่า 200 ปีมาแล้ว โดยมองผ่านสำนึกรับรู้ จุดจำความเป็นพวนในหลายรูปแบบ สิ่งที่ผู้เขียนเน้นศึกษาเป็นประเด็นสำคัญคือ พัฒนาการของความเป็นพวนที่สอดคล้องกับสังคมไทยในบริบทที่แตกต่างกันในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา และงานวิจัยของ วรา ซาภูคา เรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่ได้ศึกษามีความคล้ายคลึงกับอัตลักษณ์ของไทยพวนที่อำเภอบ้านฝาง

2.2 วิธีการในการสืบทอดวิถีชีวิตของชาวไทยพวน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยพวน อำเภอบ้านฝางได้พยายามในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ในหลายรูปแบบ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งชมรม เนื่องจากชมรมที่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นกำลังที่เข้มแข็งอย่างมากในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นกระบวนการที่สำคัญในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนว่าควรจะไปในทิศทางใด ซึ่งชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านฝางได้ยึดหลักการดังกล่าวด้วยการจัดตั้งชมรม และให้คนในชมรมและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมา ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุคลวัชร ภัคดีจักริวุฒิ์ ปรัชญา เปี่ยมการุณ และอภิรพี เศรษฐธรรักษ์ ดันเจริญวงศ์ เรื่อง การศึกษาวิจัยเรื่อง “ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพวนมีระบบการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และมีทุนทางสังคมมาก โดยองค์ประกอบที่สามารถนำมาส่งเสริม เช่นเดียวกับชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านฝางที่ได้มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ แม้ว่าจะรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมจะมีความแตกต่างกันก็ตาม

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการวิจัยเกี่ยวกับไทยพวน อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ขณะเดียวกันยังสามารถนำไปใช้เพื่อการอนุรักษ์ทำนุบำรุง และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยพวนและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ต่อไป

2. ควรสนับสนุนการทำวิจัยเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยหาวิธีในการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทยได้

